

inspannen om de laatste betaling voor zijn geleverd werk te bekomen. Pastoor Blomme had gehoopt dat de tiendenheffer, het kapittel van Doornik, zou tussenkomen in de onkosten, al was het maar in de betaling van de tiendeklok. Deze klok was ook hergoten en groter gemaakt. Maar Doornik liet weten dat de kerk van St.-Laureins veel te veel geld had uitgegeven. De communiebank, het hoogaltaar en het gestoelte hadden samen 123 pond gekost. Preekstoel en biechtstoel hadden samen 83 pond gekost. Doornik zegde dat het niet geoorloofd was zulke kostelijke zaken te maken in een troebele tijd. Daarbij kwam dan nog een schilderij van 50 pond, 70 pond voor standaarden van de H. Rozenkrans, een remonstrans van meer dan 100 pond en ten slotte had men nog voor 34 pond herstellingen gedaan aan de pastorie. Doornik beweerde dat de pastoor en de koster meer geld verdienen dan voorzien was en dat de parochianen ook konden helpen betalen. Het zijn inderdaad de parochianen geweest die de grootste som betaalden. In 1663 was alles betaald en de kerk gaf nu opdracht aan Jan Maes om een schilderij te maken voor het St.-Annaaltaar met een waarde van 26 pond. Deze schilderij stelde St.-Anna en haar echtgenoot Joachim voor. Zij is niet meer in de kerk aanwezig want zij werd, in 1756, vervangen door een schilderij gemaakt door Dominicus Plasschaert, schilderij die daar nu ook niet meer te zien is ¹¹.

D. VERSTRAETE

DE GEDENKSTEEN UIT HET GRAFMONUMENT VAN J. DE MATANCE - B. PARDO

Naar aanleiding van verbouwingswerken aan het huis nr. 17 van de Augustijnenrei te Brugge, kregen wij kennis van een gedenksteen, die aldaar in een muur was ingemetseld. Deze steen, in blauw arduin, meet 87 cm. hoog bij 112 cm. breed bij 8 à 8,5 cm. dik. Hij is goed doch niet ongeschonden bewaard: drie kanten zijn licht beschadigd maar zonder verlies van tekst; van de rechterkant is de beschadiging ernstiger zodat het laatste woord of de laatste letters van 16 regels verloren gingen. De tekst van het opschrift omvat negentien

11. Gent, R.A., Maldegem nr. 931.

regels in sierlijke Romeinse kapitalen, en betreft stichtingen van kerkdiensten tot zieleheil van Jan de Matance en zijn echtgenote Barbara Pardo.

Jan de Matance was burger van de stad Burgos in Spanje, die te Brugge als handelaar gevestigd was. In deze laatste stad maakte hij deel uit van de Spaanse natie en vervulde zelfs de waardigheid van consul. Hij was gehuwd met Barbara Pardo, eveneens van Spaanse afkomst¹. Volgens de tekst van de voormelde gedenksteen overleed de man te Brugge op 14 februari 1563 en de vrouw eveneens te Brugge op 9 oktober 1548. In de Brugse bescheiden wordt Jan de Matance nogal veelvuldig aangetroffen. Aldus wordt hij tussen 1521 en 1560 vernoemd in L. Gilliodts-van Severen, *Cartulaire de l'ancien consulat d'Espagne à Bruges* (Brugge, 1901-1902) op blz. 280, 295, 299, 325, 343, 355, 378, en in L. Gilliodts-van Severen, *Cartulaire de l'ancienne estaple de Bruges*, dl. II (Brugge, 1905), op blz. 548, 590.

Hoe de gedenksteen in het huis van de Augustijnenrei is terecht gekomen blijft een open vraag. Wel is de oorspronkelijke bestemming ervan bekend: hij was een onderdeel van het grafmonument van Jan de Matance en Barbara Pardo in de voormalige Sint-Donaaskathedraal te Brugge. De tweede kapel van de rechterzijbeuk, te beginnen van de hoofdingang, was de Sint-Jozefskapel, ook genaamd de Sint-Antoniuskapel, de Sint-Catharinakapel, de kapel de Visch en de kapel de Matance. Het was in deze kapel dat de echtgenoten Jan de Matance-Barbara Pardo werden begraven. Aan de muur tegenover het altaar zag men het wapenkabinet van Jan de Matance; het omvatte bovenaan, in het midden, het familiewapen met daaronder de wapenrusting, bestaande uit wapenrok, sabel, handschoenen en sporen; langs de beide zijden de acht kwartieren. Tegen dezelfde muur was ook een prachtig grafmonument in renaissancestijl opgericht, met middenin de hierboven genoemde gedenksteen.

Wanneer in 1799 de Sint-Donaaskathedraal voor afbraak werd verkocht en in de volgende jaren tot de grond werd afgebroken, verdween het voornoemde grafmonument².

In zijn « Versaemeling van alle de sepulturen, epitaphiën,

1. De genealogie van de familie Pardo wordt aangetroffen in J. Gailliard, *Bruges et le Franc*, dl. II, blz. 292-306.

2. Zie: A. Viaene, *Het einde van een kathedraal. De Sint-Donaaskerk te Brugge verkocht en afgebroken*, in *Biekorf*, dl. L (1949), blz. 169-180.

besetten, waepens ende blasoenen » van de Brugse kerken³, geeft Ignace de Hooghe op blz. 89 v. van deel I een afbeelding van het wapenkabinet en van de tekst van de gedenksteen, op blz. 90 een afbeelding van het gehele grafmonument, en op blz. 90 v. opnieuw de tekst van de gedenksteen.

In het grafschriftenboek van Pieter de Molo, deel I, blz. 429⁴ komt eveneens een afbeelding van het wapenkabinet voor en op blz. 430 de tekst van de gedenksteen.

Een afbeelding van het wapenkabinet, van het gehele grafmonument en van de tekst op de gedenksteen worden ook aangetroffen in J. Gailliard, *Inscriptions funéraires et monumentales de la Flandre Occidentale, tome I : Bruges, Eglise cathédrale de St. Donat* (Brugge, 1863), respectievelijk op blz. 204, pl. XLII en blz. 205.

Ten slotte staat de tekst van de gedenksteen nog afgedrukt bij J. Gailliard, *Bruges et le Franc, ou leur magistrature et leur noblesse*, dl. II (Brugge, 1858), blz. 294.

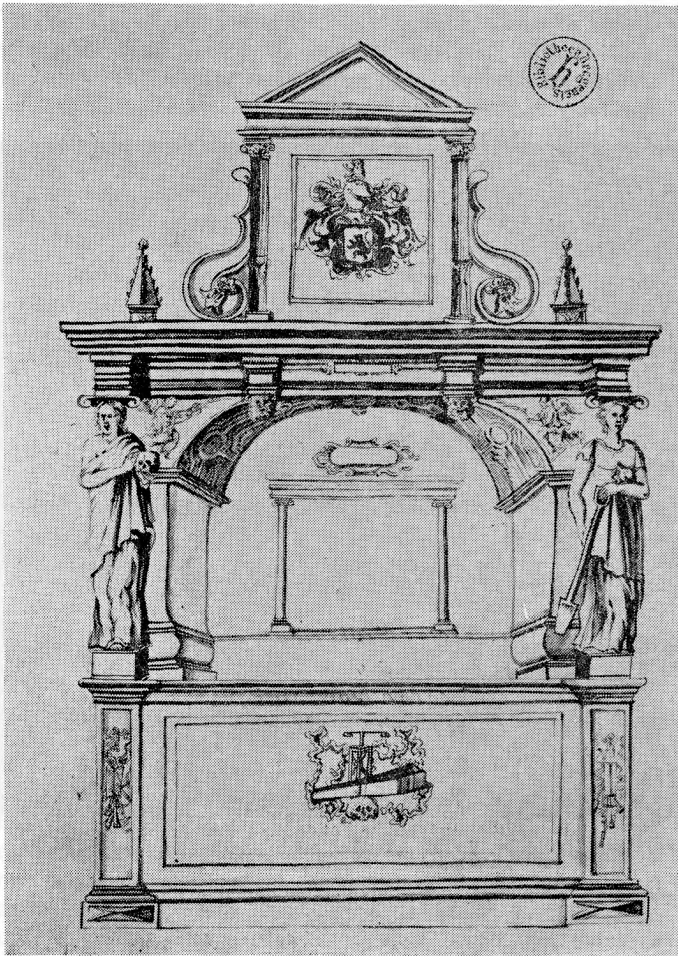
Van het gehele grafmonument bestaan dus twee afbeeldingen en de tekst van de gedenksteen vinden wij op vijf verschillende plaatsen.

Ignace de Hooghe en Pieter de Molo waren ooggetuigen : zij leefden toen het grafmonument nog in wezen was en geven dus weer wat zij met eigen ogen hebben gezien. J. Gailliard daarentegen publiceerde zijn uitgaven toen de Sint-Donaaskerk en meteen het grafmonument reeds meer dan een halve eeuw waren gesloopt. Zijn bronnen waren de oude grafschriftenverzamelingen, waaronder deze van I. de Hooghe en P. de Molo ongetwijfeld op de eerste plaats dienen vermeld te worden.

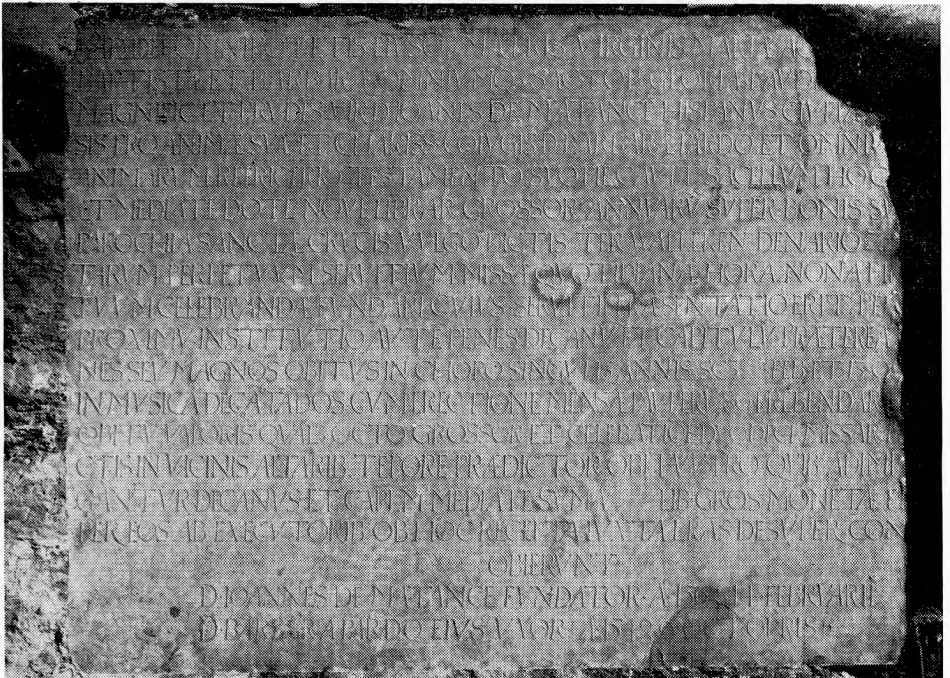
De nu teruggevonden gedenksteen uit het grafmonument van Jan de Matance is ongetwijfeld van archeologisch belang, niet alleen als overblijfsel uit een voorbije periode, maar voornamelijk omdat deze steen ons bijzonderheden bijbrengt die niet door de verzamelaars en de uitgevers van onze oude grafmonumenten worden medegedeeld.

3. Beschrijving van dit handschrift, bewaard op de Stadsbibliotheek van Brugge onder nr. 449, in A. De Poorter, *Catalogue des manuscrits de la bibliothèque publique de la ville de Bruges*, Gembloux-Paris, 1934, blz. 506-507. Hoe het handschrift op de Brugse stadsbibliotheek terecht kwam, beschrijft A. Schouteet, *Herkomst van bs. 449 van de Brugse stadsbibliotheek*, in onderhavig tijdschrift, dl. LXXXV (1948), blz. 164-166.

4. Beschrijving van dit handschrift, bewaard op de Stadsbibliotheek van Brugge onder nr. 595, in A. De Poorter, *a.w.*, blz. 710-711.

1. Grafmonument J. de Matance
(Hs. de Hooghe, I, blz. 90)

2. Gedenksteen uit het grafmonument J. de Matance.

Zo wordt nergens vermeld dat de gedenksteen van arduin vervaardigd was. Volgens J. Gailliard bestond het grafmonument uit witte en zwarte marmer met de beelden van albast ⁵. Welnu, waar Gailliard van zwarte marmer gewaagt, moet daaronder voorzeker verstaan worden gepolijste arduin, dat veel gelijkenis met zwarte marmer vertoont. Overigens is de teruggevonden gedenksteen daarvoor een bewijs. De sterfdata van de echtgenoten de Matance worden door de gedenksteen duidelijk aangegeven : de man overleed op 14 februari 1563, de vrouw op 9 oktober 1548. Gailliard daarentegen geeft 3 februari 1563 en 13 oktober 1548 op ⁶. Omtrent de soort en de grootte van de letters, waarmee de inscriptie op de gedenksteen was aangebracht, bestaan nu geen problemen meer. De afmetingen van de gedenksteen zelf leveren daarenboven betrouwbare elementen in verband met de afmetingen van het gehele grafmonument. Aldus kan nu met zekerheid worden gezegd, dat de afbeelding van het monument bij de Hooghe qua verhoudingen heel wat beter de werkelijkheid benadert dan de reproductie bij J. Gailliard.

Maar vooral belangrijk is dat de teruggevonden gedenksteen op nauwkeurige wijze de graad van betrouwbaarheid van de teksten, die in de grafschriftenverzamelingen werden opgetekend, illustreert. Dat de transcriptie veelal niet met de gewenste acribie werd verricht, valt al dadelijk te zien in de tekstverschillen van de vijf bekende afschriften. Daarom laten wij hierna de tekst van de gedenksteen volgen en geven daarbij de verschillen aan die in de werken van I. de Hooghe, P. de Molo en J. Gailliard voorkomen. Wat door beschadiging van de steen aan tekst verloren ging, wordt in onze uitgave tussen rechte haakjes aangevuld. Ook de verkortingen, op de steen door de gebruikelijke tekens aangeduid, worden in onze uitgave opgelost, doch met cursieve letter aangeduid, terwijl de regels door schuine streepjes worden onderscheiden en met cijfers tussen ronde haakjes zijn genummerd. Bij de aanwijzing van de tekstverschillen gebruiken wij de volgende afkortingen :

5. J. Gailliard, *Bruges et le Franc*, dl. II, blz. 293 : « dans la chapelle St. Joseph, où l'on voyait contre le mur un très-beau tombeau en marbre blanc et en marbre noir, orné de deux figures, entourées de deux génies et d'emblèmes funèbres, le tout en albâtre ».

6. *Bruges et le Franc*, dl. II, blz. 293 ; *Inscriptions funéraires*, dl. I, blz. 205.

- H1 = I. de Hooghe, *Versaemelinge...*, I, blz. 90
 H2 = I. de Hooghe, *Versaemelinge...*, I, blz. 90 v.
 M = P. de Molo, *Grafschriften*, I, blz. 430
 G1 = J. Gailliard, *Bruges et le Franc*, dl. II, blz. 294
 G2 = J. Gailliard, *Inscriptions funéraires*, dl. I, blz. 205

Tekst van de gedenksteen :

(1) Ad Dei omnipotentis eiusque matris virginis Mariae ac [beatorum Ioannis] / (2) Baptistae et Barbarae omniumque sanctorum gloriam laud[em et honorem] / (3) magnificus et prudens vir D. Ioannes de Matance, Hispanus civita[tis Burgen] / (4) sis, pro animae suae et charissimae coniugis D. Barbarae Pardo, et omnium [fidelium] / (5) animarum refrigerio. Testamento suo pie cavit sacellum hoc [ornari] / (6) et mediante dote novem librarum grossorum annuarum super bonis suf[is sitis in] / (7) parochia Sanctae Crucis, vulgo dictis Ter Walleken, denario 2[4 assigna-] / (8) tarum perpetuum servitium missae quotidianae hora nona hi[c in perpe-] / (9) tuum celebrandae fundari cuius servitii praesentatio erit pe[nes heredem] / (10) proximum institutio autem penes decanum et capitulum. Praeterea [duos solem-] / (11) nes seu magnos obitus in choro singulis annis, scilicet... februarii et 13 o[ctobris diebus] / (12) in musica decantandos, cum erectione mensae pauperum 80 prebenda[rum in quolibet] / (13) obitu valoris qualibet octo grossorum, et celebratione duodecim missarum [pro defun-] / (14) ctis in vicinis altaribus tempore praedictorum obituum. Pro quibus adimp[li-] / (15) cantur decanus et capitulum mediante summa... librarum grossorum monetae F[landriae] / (16) per eos ab executoribus ob hoc recepta iuxta litteras desuper con[fectas]. / (17) Obierunt / (18) D. Ioannes de Matance fundator anno 1563 14 februarii / (19) D. Barbara Pardo eius uxor anno 1548 9 octobris. /

Tekstverschillen :

(1) *eiusque* : in H1 en G1 *eiusdem* ; *ac* : in H1 en G1 weggelaten.
 (2) *gloriam laudem* : in H1, G1 en G2 *laudem gloriam*. (3) *D.* : in H1, H2, M en G1 *Dominus*, in G2 *Dominus D.* ; *Ioannes* : in G1 *Ioannis* ; *Matance* : in H1 en G1 *Matanca*. (4) *pro* : in H1 en G1 *et pro* ; *charissimae* : in M *clarissime*, in G2 *clarissimae* ; *D.* : in H1 en G1 weggelaten, in M *Dominae* ; *Barbarae* : in H2 weggelaten ; *Omnium* : in G1 *oium*. (5) *pie cavit* : in H1, G1 en G2 *dicavit* ; *sacellum* : in H1 *sacello* ; *sacellum hoc ornari* : in G1 weggelaten.
 (6) *et* : in G1 weggelaten ; *grossorum* : in H1, G1 en G2 *grossarum*.
 (7) 24 : in M XXIV°. (7/8) *assignatarum* : in H1 *assignatum*. (9) *servitii* : in H1 *cervitii* ; *praesentatio* : in G1 weggelaten ; *penes* : in H1 *paenes* ; *heredem* : in H1 en M : *haeredem*. (10) *autem* : in G1

weggelaten; *penes* in H1 *paenes*, in G1 *penis*. (11) .. in H1 *8a*, in H2 *3*, in M *tertia*, in G1 *8*; *13*: in M *decima tertia*. (12) *in*: in H1, G1 en G2 weggelaten; *musica*: in G2 *musicæ*; *decantandis*: in H2 *decantandis*; *80*: in M *LXXX*; *prebendarum*: in H1 en H2 *praebendarum*. (13) *qualibet*: in H1 en G1 weggelaten, in G2 *quaelibet*; *octo*: in H1, G1 en G2 *8*; *grossorum*: in G1 *grossarum*; *celebratione*: in H2, M en G2 *celebrationem*; *duodecim*: in H1, G1 en G2 *12*. (14/15) *adimplcantur*: in H2 en G2 *adimplendis*, in H1, M en G1 *adimplendis obligantur*. (15) ...: in G1 weggelaten; *grossorum*: in H1, G1 en G2 *grossarum*; *Flandriae*: in H1 *Flandricæ*. (16) *ab*: in H2 *ad*, in H1 en G1 is de gehele reek weggelaten. (17) ontbreekt in H2. (18) in H1, G1 en G2: *IIIe 1563 3 febr.*, in H2 ontbreekt de gehele reek, in M werd *D*. opgelost in *Dominus* en werden de araabse cijfers door romeinse cijfers vervangen. (19) in H1, G1 en G2: *Illa 1540 13 octobre*, in H2 ontbreekt de gehele reek, in M werd *D*. opgelost in *Domina* en werden de araabse cijfers door romeinse cijfers vervangen.

De tekst van de gedenksteen werd in M nog aangevuld met: *Hoc fundatio augmentata est per Dominam Judocam filiam Domini Ioannis de Matance ad tres libras magnas annue denario XXIV.*

A. SCHOUTEET